**Oikeusministeriön lisäselvitykset lakivaliokunnalle vuoden 2023 talousarvioesityksestä (HE 154/2022 vp)**

- **Vaikuttaako oikeusapupalkkioiden supistaminen 11 prosentilla oikeusturvaan?**

Määrärahavähennys ei vaikuta oikeusturvan toteutumiseen, sillä tuomioistuimen päättämät ja valtioneuvoston asetukseen perustuvat korvaukset yksityisille oikeusavustajille tulee joka tapauksessa maksaa arviomäärärahamomentilta.

Momentin 25.10.50 (Yksityisille oikeusavustajille maksettavat korvaukset) määräraha on 76,77 milj. euroa, mikä on 9,165 milj. euroa eli 11 % vuoden 2022 varsinaisen talousarvion määrärahaa pienempi. Kyseessä on kuitenkin arviomääräraha, mistä tulee maksettavaksi ei-harkinnanvaraisia korvauksia. Momentin määräraha osoitetaan arvioluonteisena, ja momentin määräraha voidaan ylittää oikeusministeriön luvalla ylityslupahakemusmenettelyn jälkeen, jos korvausten määrä ylittää talousarviomäärärahan suuruuden.

Momentin määrärahaa korotettiin koronapandemian vuoksi 10 milj. eurolla vuoden 2022 varsinaisessa talousarviossa, kun oikeuskäsittelyjen ruuhkan purkuun oli osoitettu lisärahoitusta hallinnonalan eri toimijoille. Vuonna 2023 momentin 25.10.50 määrärahan käyttöä seurataan tarkasti, jotta mahdollisiin menettelyihin määrärahan riittävyyden varmistamiseksi voidaan asianmukaisesti ryhtyä.

- **Riittävätkö lapsiin kohdistuvien rikosten kiireelliseen käsittelyyn ja seksuaalirikosten käsittelyyn kohdistetut määrärahat?**

Hallituksen esityksissä on arvioitu poliisille, oikeusavustajille, syyttäjille ja tuomioistuimille aiheutuvaa resurssitarvetta sen perusteella, kuinka asia- ja työmäärien arvioidaan lakimuutosten vuoksi kullakin toimijalla lisääntyvän. Kunkin toimijan resursseja on arvioitu samojen lähtökohtaolettamien perusteella, jotta rikosprosessiketjun toimijoiden resursointi on yhtenäistä eikä pullonkauloja synny. Lakimuutos lapsiin kohdistuvien rikosten kiireellisestä käsittelystä on tarkoitus tulla voimaan 1.10.2023, joten vuoden 2023 ehdotettu lisäys määrärahaan koskee kolmen kuukauden osuutta.

Esitykset perustuvat etukäteisarvioihin. Täytäntöönpanossa on toimijoiden erityisen tärkeää toteuttaa datapohjaista seurantaa, jotta toteumien kuten asiamäärien, kohdennettujen henkilötyövuosien ja työajanseurannan osalta voidaan osoittaa lain täytäntöönpanosta aiheutuva työmäärä ja saatujen määrärahojen tehokas käyttö. Toteumien perusteella voidaan arvioida tarpeet mahdollisiin korjaaviin toimenpiteisiin kehys- ja talousarvioprosesseissa.

Esimerkkinä uudelleen tarkastelusta on tietosuojavaltuutetun resursointi. Tietosuojauudistuksen valmisteluvaiheessa valtuutetun työmäärän arvioitiin kaksinkertaistuvan, mutta tosiasiassa työmäärä kolminkertaistui. Valtuutetun resursointia on lisätty työmäärän muutosta vastaavaksi todetun jälkeisessä kehys- ja talousarviovalmistelussa.

- **Mihin 4,1 miljoonan euron rahoitus turvapaikanhakijoihin kohdistuu?**

Maahanmuuton keskeisiä tunnuslukuja on arvioitu vuoden 2023 talousarviovalmistelua varten huhtikuussa ja elokuussa 2022. Vuonna 2023 Migrin tekemien turvapaikkapäätösten määrän arvioidaan kasvavan vuoden 2022 talousarviovalmistelussa arvioidusta 3600 päätöksestä 6500 päätökseen.

Kielteisistä turvapaikkapäätöksistä ja tutkimattajättämispäätöksistä tehtyjä valituksia arvioidaan saapuvan vuonna 2023 hallintotuomioistuimiin yhteensä 4150 asiaa, mikä on noin 1600 asiaa enemmän kuin vuoden 2022 talousarviovalmistelussa arvioitiin. Lisääntyneiden valitusasioiden hoitamiseen on hallintotuomioistuimille osoitettu 4,1 miljoonan euron lisärahoitus vuodelle 2023.

Turvapaikkapäätösten määrän arvioidaan kasvavan viime vuodesta erityisesti, koska koronapandemian vuoksi hakemuksia saapui vuosina 2020-2021 vähemmän, mikä oli tilannearvio myös vuodelle 2022. Ukrainassa käytävän sodan vuoksi ja Migrin tilastojen perusteella kasvun arvioidaan koskevan afganilais-, syyrialais- ja venäläistaustaisia turvapaikanhakijoita.

- **Tuodaanko selonteossa esiin konkretiaa, joissa voi lähteä pikaisesti eteenpäin?**

Oikeudenhoidon selontekoluonnos valmistuu lokakuun 2022 aikana. Valtioneuvosto hyväksyy sen yleisistunnossaan eduskunnalle annettavaksi. Laajasta oikeudenhoidon kokonaisuudesta selonteko keskittyy oikeusministeriön hallinnonalan toimijoista tuomioistuinlaitoksen, Syyttäjälaitoksen, Ulosottolaitoksen, Rikosseuraamuslaitoksen, oikeusapu- ja edunvalvontapiirien, Oikeusrekisterikeskuksen, kuluttajariitalautakunnan sekä yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnan toimintaan ja toimintaedellytyksiin. Selonteossa otetaan konkreettisesti kantaa muun muassa tavoiteltaviin käsittelyaikoihin, toimenpiteisiin tavoitteisiin pääsemiseksi sekä määräraharesursseihin.

- **Mistä johtuu, ettei vankilatupakoinnin rahoitusta ole toteutettu?**

Vankilan sisätiloissa tupakoinnin lopettaminen on vankilahenkilökunnan kannalta työsuojelullinen asia. Myös tupakoimattomien vankien osalta passiivinen tupakansavun hengittäminen vaarantaa terveyttä. Poliittista yhteisymmärrystä ei ole vielä saavutettu siinä, että valvontatoimiin ja korvaushoitolääkkeisiin kohdistettaisiin lisärahoitusta vaan toimenpiteitä on katsottu voitavan hoitaa nykyresurssein. Rikosseuraamuslaitoksessa on ennestään resursointivajausta muun muassa yksintyöskentelyn ja turvallisuusnäkökohtien huomioon ottamisessa sekä toimintojen järjestämisessä laajassa vankilaverkostossa. Oikeusministeriö on tuonut esityksen tupakoinnin kieltämisen rahoittamiseksi useaan kertaan kehys- ja talousarviovalmisteluun.